

Kronika

Schweiz fungerar utmärkt eftersom de etniska skillnaderna hanteras, inte förnekas, menar Axel Odelberg.

Var alpdal för sig

Multikulturell har blivit ett begrepp med starkt positiv laddning. Det ger visioner av stimulerande kulturell blandning och kreativ mångfald: en skimmerande idyll av etnisk sänja. Oförsönligheten mellan det forna Jugoslaviens olika folkgrupper ter sig obegripligt och idiotiskt för en liberal och intellektuellt resonerande nordeuropé som upplever större gemenskap med meningsfränder av andra nationaliteter och raser än med många av sina landsmän.

Från ett liberalt och intellektuellt distanserat perspektiv är det svårt att begripa sig på människor som styrs av sin identifikation med det ena eller andra etniska kollektivet och vad som

hände på Trastfältet i Kosovo på 1300-talet, så till den grad att de tappat kontakten med både självbevarelsedrift och hämningar. Icke desto mindre visar det sig gång på gång att det är just så människor reagerar då de tror – med rätt eller orätt – att deras revir och intressen – verkliga eller inbillade – hotas. Indelningen av världen i olika sorters vi och dom tycks vara en närmast genetiskt betingad drift.

närmast genetiskt betingad drift, eller i varje fall en fundamental del av varje kultur och subkultur.

Att som recept mot etniska motsättningar uppmana människor att sluta dela in mänskligheten i vi och dom är nog lika intelligent som att försöka motverka nedsmutsning i naturen genom att förbjuda folk att kissa och bajsa.

Det handlar inte om göra människor blinda för det avvikande. Det handlar inte om att avskaffa människors misstänksamhet mot det främmande. Det är visserligen otidsenlig och besvärande i globaliseringsens tidevarv men var säkert en gång ett villkor för överlevnad. Det handlar snarare om desamrera denna mänskliga svaghet så att den inte leder till invandrarhat eller katastrofer typ den i det forna Jugoslavien.

Antalet fungerande multikulturella stater är inte stort. De präglas av skiftande grader av instabilitet på en skala med det nu i våld och krig upplösta Jugoslavien vid den ena ändpunkten och det gediget stabila Schweiz vid den andra.

Det språkligt och religiöst splittrade område av småstater som idag utgör staten Schweiz präglades under århundraden av inbördes våldsbrott och småkrig. Den tiden tog slut för 150 år sedan då förbundsstaten Schweiz bildades. Sedan dess har alla motsättningar bilagts fredligt.

Det beror inte på att Schweiz är mer homogent än andra multikulturella stater. Det beror inte heller på att schweizarna blandat sig till ett enda idylliskt multikulturellt vi. Tvärtom är det mycket vi och dom i Schweiz. Till exempel har invånarna i kantonen Appenzell med några tiotusen invånare delat upp sig i varsin halv-kanton där den ena är övervägande protestantisk och den andra övervägande katolsk. Språkgränserna är mycket distinkta och de schweizare som flyttar från en språkzon till en annan rätt få. Engelska är betydligt mer gångbart i det tysktalande Schweiz än franska, och att komma dragandes med tyska i de fransktalande kantonerna är ännu mer utsiktslös.

Nej, det som garanterar stabiliteten i Schweiz är inte kärlek till det avvikande utan omsorgsfullt utformade politiska institutioner som gör att ingen enda liten minoritet i någon fjärran alpdal ska behöva känna sig överkörd.

Det multietniska är inte romantiskt, det är en källa till problem och friktioner som måste hanteras med goda regelverk, inte välmående förmaningar om att älska det främmande, för att inte urarta i våld och elände.

3 juni 1999

AXEL ODELBERG

axel.odelberg@teila.com

Eudoxus vinklar är avslöjade

Triangelmysteriet har fått sin lösning: det var fel på hypotenusan.

Läsarna har med bedövande expertis räddat den euklidiska geometrin undan ett öde värre än döden. Redan 07.25 den 20 maj, saramorgon problemet var införd, damp den första lösningen in i mailboxen. Mats Emilsson från Göteborg, och följdes av ytterligare ett 80-tal. "Personligen har jag inte hört talas om några eudoketiska trianglar trots – eller kanske på grund av mina blygsamma 5 poäng i euklidisk geometri", hälsar Johan Fall. Det finns professorer som inte heller känner till dem.

En synvilla

—Nå, det rör sig som läsarna noterat om en synvilla. Dock är det en paradox, en skenbar omöjlighet för att citera Akademiens ordförsta. Och så långt har vi inte hemfallit åt *new age* att vi utan vidare tar paradoxer till hitåt för det andliga triumf över materien. Tvärtom utlöser de frenetisk aktivitet, inte minst på pendeln från Saltsjö-Boo.

De sammansatta trianglarna är alltså inte trianglar utan fyrhörningar, vilket man upptäcker om man tittar på dem från sidan. Det kommer sig av att de två deltriangelarna inte är likformiga, även om skillnaden mellan trianglar med kortsidorna 2/5 och

3/8 inte är stor. "Efter att ha sett hur lätt ögat spelar spratt är jag än mer imponerad av de första geometrikerna", skriver Peter B Hägglund. Eudoxus var en hyvens matematiker, men framför allt astronom.

"Efter att ha sett hur lätt ögat spelar spratt är jag än mer imponerad av de första geometrikerna."

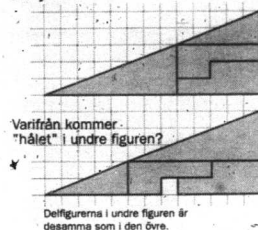
Peter B Hägglund

Värre var att utse vinnarna. Vi efterfrågade ett bevis och sådana ska vara fullständiga och korrekta (spetsvinklarna i småtriangelarna är med en decimal 20,6 respektive 21,8 grader). Några har haft en elegant talteoretisk ansats men inte knutt upp själva paradoxen.

Efter övervägande har Torild Hecktor, Jönköping, belönats med redaktionens stora pris. Jan Svartviks utomordentliga *Engelska – öspråk, världsspråk, trend-språk*. Två hederspriser utgår till Carl Bärnarp, Billdal, och Mattias Sandström, Stockholm. Dessutom känner vi oss tvungna att skicka ut ytterligare ett dusintal böcker till lösare som inte gjort sämre ifrån sig än de ovan-nämnda.

REDAKTIONEN

1. Mysteriet

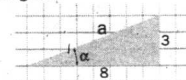

Varifrån kommer "hållet" i undre figuren?

Delfigurerna i undre figuren är desamma som i den övre.

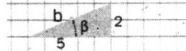
2. Lösningen

"Hypotenusan" i "totaltriangelarna" är ej räta linjer, vilket inses genom att bestämma de mindre vinklarna i de mörkare deltriangelarna.

$$\tan \alpha = \frac{3}{8} \Rightarrow \alpha = 20,556045$$

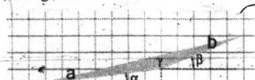
$$a = \sqrt{8^2 + 3^2} = \sqrt{73}$$

$$\tan \beta = \frac{2}{5} \Rightarrow \beta = 21,801409$$

$$b = \sqrt{5^2 + 2^2} = \sqrt{29}$$

Med överdrivna vinklar: Övre figuren:

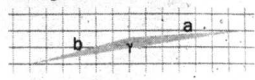

$$\gamma = 180^\circ - (\beta - \alpha) = 180 - 1,245364$$

$$\text{Grå area} = \frac{1}{2} ab \sin \gamma$$

$$= \frac{1}{2} \sqrt{73} \cdot \sqrt{29} \cdot \sin 178,75464 = 0,5$$

Nedre figuren:

$$\text{Grå area} = \frac{1}{2} ab \sin \gamma = 0,5$$

Hälften av kvadraternas area kommer från övre knäcken och hälften från nedre knäcken. $0,5 + 0,5 = 1$.

TORILD HECKTOR

Den värmande kapitalismen

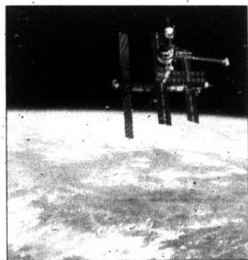
Siffror ger ett bedrägligt intryck av pålitlighet. Åke Sundström har hittat en moralitet.

Klimatforskarna har länge grubblat över varför vinter-temperaturerna i Sibirien stigit så kraftigt under senare år, enligt rapporter från de lokala väderstationerna. Satellitmätningar ger ett helt annat resultat. Den sibi-

riska uppvärmningen har i avsevärd grad påverkat de globala medelvärdena, som i sin tur använts som ett belägg för att växthuseffekten är en realitet.

Den finske växthusexperten Jarl Ahlbeck, docent i miljö-vårdsteknik vid Åbo universitet, tror sig ha funnit gåtans lösning. I SNS-boken Klimatpolitik efter Kyoto (recenseras på denna sida onsdagen den 10 juni) gör han en praktisk och jordnära observation om tänkbara felkällor i väderreporterna:

Under realsocialismens tid fördelades bränsle för uppvärmning enligt centrala beslut och ett komplicerat system av regler och bestämmelser. Mängden bränsle man kunde få var beroende av hur kallt det var. Det kan ha funnits en tendens att rucka temperaturavläsningarna nedåt av denna orsak. Efter år 1990 avvecklades detta system gradvis och motiven för att ange överdrivet låga temperaturer försvann så småningom.

Stämmer värdena? Realsocialismen kan ha påverkat värdet mer än växthuseffekten.

Ahlbeck lär väl få återkomma med en utförligare bevisning i frågan, argumenteringen i boken är kort-

fattad och rapsodisk, men hypotesen är bestickande och kan mycket väl visa sig vara riktig. An en gång får vi en lektion om vikten av att forskarna noga kontrollerar sina källor, och inte låter det politiskt korrekta begränsa synfältet.

Historien rymmer också en sensmoral om planetkonomins innebörande svagheter och människors uppfinningsrikedom i anpassningen till och undermineringen av idiotiska regleringssystem. Dessa lärdomar finns det numera större anledning att uppmärksamma i Stockholm än i Moskva.

ÅKE SUNDRÖM